

maakt worden uit een gedicht van J.C. Baden, vermoedelijk zelf een reizende neringdoende. Zijn vers 'De stoom' verdient uit het hoofd te worden geleerd door alle leden van de Vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat die inzicht willen krijgen in de aanvankelijke verwachtingen van de mens van snellere verkeersverbindingen.

*Hoe lang moest men wel niet voor dezen,
Voor zijn Affaire reizend wezen,
Per Diligence of Volksschuit.*

De stoomtrein bracht de handelsreiziger voortaan sneller ter plekke om zijn waren te slijten.

*Maar wil men nu gaan handel drijven,
Men hoeft niet onderweg te blijven,
Met etenstijd is men weer thuis.*

Indien in loondienst moet de argeloze dichter diep spijt hebben gehad van zijn vers. Want hoe had hij gedacht de aldus bespaarde tijd te besteden? Hij rekende uit dat hij aanzienlijk later van huis kon om toch dezelfde arbeidsprestatie te leveren als in de tijd van trekschuit en diligence.

*Men gaat zijn vrienden eens bezoeken,
Of koopt zijn kinderkens wat koeken,
Men koopt zijn vrouw een klein cadeau,
En heeft men dan gedaan met kopen,
Dan kan men naar het Station lopen,
Beladen met zijn handelzoo.*

Hier sprak geen zestigplusser uit 1998 met een Voordeel-urenkaart, maar een jeugdig zakenman uit 1846 (met thuis nog jonge kinderen). Maar eerst ontspannen wat rondkuieren en vrienden bezoeken, lukt niet lang in de tijd van de baas. Kort na het uitkomen in Utrecht van de bundel: 'Dichtluimen' is – zo mag worden aangenomen – het rayon van de voormalige postkoets- en trekschuitreiziger aanzienlijk vergroot. En zo schonk de stoomtrein hem tenslotte geen tijdwinst en rust, maar stress.

Het behoeft dan ook geen bevreemding te wekken dat als de negentiende eeuw ten einde is, het 'Jahrbuch der Erfindungen' in 1902 niet rept over gewonnen tijd. Wel wordt gemeld: "Karakteristiek voor de koortsachtige haast en rusteloosheid van de moderne mens is de wens om ruimte en tijd te overwinnen."

Afweegmechanisme

Eind vorig jaar kwam 'Scientific American' met een aandacht-trekkend, aan de toekomst van het vervoer gewijd nummer. Twee onderzoekers van het Massachusetts Institute of Technology in Boston, Andreas Schafer en David Victor betoogden daarin dat elke nieuwe transportmogelijkheid die de reistijd bekort door de mens slechts wordt benut om zijn leefgebied te vergroten. Verbetering van de infrastructuur leidt

altijd tot meer mobiliteit, is hun conclusie, waar ook ter wereld. Een constante blijkt namelijk de tijd die de mens dagelijks besteedt aan verplaatsing. Het maakt niet uit of het nu een arme boer is in Ghana, een arbeider in Europa of een rijke zakenman in New York. Gemiddeld zijn zij allen per dag een tot anderhalf uur onderweg. En dat blijven zij doen, ook als zij snellere vervoersmiddelen kunnen betalen. Bij stijgend inkomen, vergroot de mens zijn leefgebied. Het resultaat van elke verkeersverbetering laat zich dus nauwkeurig voorspellen. Een Volkskrantmedewerker adviseerde het ministerie van Verkeer en Waterstaat ijlings voor f15,- een exemplaar van het Amerikaanse blad te kopen. Dat kon een boel dure externe adviseurs besparen. Maar nog goedkoper was een simpel bezoek aan de bibliotheek geweest. Zo nieuw was het namelijk in het geheel niet wat werd gemeld. Tal van onderzoekers betogen hetzelfde in feite al sinds jaar en dag, maar helaas kan 'de politiek' niets met hun wetenschap. Al 21 jaar geleden

constateerde dr Geurt Hupkes in zijn proefschrift 'Toekomst-scenario's voor ons vervoerssysteem' hetzelfde verschijnsel. Hij noemde dat toen de wet van het behoud van Reistijd en Verplaatsingen, oftewel de BREVER-wet: "De mens beschikt kennelijk over een afweegmechanisme waarvan de aard niet bekend is, maar dat hem in staat stelt, zijn gemiddelde reistijd en het aantal verplaatsingen op hetzelfde niveau te fixeren." Als dit zo is, dan zit er niets anders op dan een ijlings stuiten van het proces van vergroting van leefgebieden. Bij elke maatregel, op welk terrein ook, zou moeten worden bekeken welke invloed daarvan uitgaat op de geografische leefwerelden van de mens. Nieuw in de studie van de beide Amerikanen was dat zij beschikten over gegevens uit Azië, Afrika en Zuid-Amerika en dat ze ook een opvallende constante aantonden in het inkomenspercentage, dat de mens besteedt aan vervoer. Kortom, we kunnen tamelijk nauwkeurig uitrekenen wat de gevolgen zullen zijn als de wereldwelvaart toeneemt, ook in India, China en Afrika: iedereen gaat leven, zoals wij. Politici moeten daar niet aan denken en dus doen ze dat ook maar niet. Wat moet je met die wetenschap? Verrassend is de conclusie van de onderzoekers niet, wel schrikbarend. Het is het schrikbeeld van Wellington en de Koning van Hannover.